

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/211/12/85

W-wa, czerwiec 1985 r

DEKLARACJE WYBORCZE A OPINIE O POLITYCE

Zespół Badań Sondażowych

W pierwszym sondażu przedwyborczym przeprowadzonym przez CBOS w kwietniu br. 48% badanych zadeklarowało, że na pewno weźmie udział w wyborach do Sejmu: około 30% - jeszcze nie wie, ale prawdopodobnie będzie głosować; 12% - prawdopodobnie, a 10% na pewno nie pójdzie do urn wyborczych.

Jakie uwarunkowania kryją się za takimi deklaracjami zachowań wyborczych badanych? Czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu decyzja o udziale w wyborach bądź powstrzymaniu się od głosowania zależy od cech społeczno-demograficznych badanych, ich poglądów, ocen i opinii na temat aktualnych problemów społeczno-politycznych naszego kraju? W opracowaniu podejmujemy próbę odpowiedzi na te pytania.

Z analizy wypowiedzi badanych wynika, że ich deklaracji wyborczych nie różnicują takie cechy społeczno-demograficzne, jak: płeć, wiek i wykształcenie, różnicuje natomiast: wykonywany zawód, aktywność społeczno-polityczna, przynależność do b."Solidarności", stosunek do praktyk i wierzeń religijnych, ocena własnej sytuacji materialnej.

Wśród zdecydowanych głosować przeważają: pracownicy umysłowi zatrudnieni na kierowniczych stanowiskach; badani wykazujący aktywność społeczno-polityczną; członkowie partii i stronnictw politycznych; związkowcy; respondenci oceniający swoją sytuację materialną jako dobrą; ateści; nie deklarujący przynależności do b."Solidarności".

W grupie zdecydowanych nie brać udziału w wyborach do Sejmu dominują: uczniowie i studenci; respondenci deklarujący przynależność do b."Solidarności"; bezpartyjni; oceniający własną sytuację materialną jako złą; głęboko wierzący i regularnie praktykujący.

Można zatem powiedzieć, że deklaracje wyborcze w znacznym stopniu są wyznaczane przez cechy społeczne badanych o charakterze politycznym /aktywność społeczno-polityczna, przynależność do b."Solidarności", kierownicze stanowisko/. Potwierdzeniem tego wydaje się być również odmienny w wielu sprawach sposób postrzegania i oceny rzeczywistości społeczno-politycznej naszego kraju przez respondentów o zróżnicowanych deklaracjach wyborczych. Gdy bliżej przyj-

rzyć się tym opiniom, to okazuje się, że różnice w ocenach występują przede wszystkim pomiędzy tymi, którzy deklarują, że na pewno będą głosować, a całą resztą. Bardzo rzadko występowały większe różnice przekonań pomiędzy tymi respondentami, którzy prawdopodobnie i na pewno nie będą głosować. Upraszczając można powiedzieć, że osoby krytycznie, negatywnie oceniające wiele zjawisk z naszego życia społeczno-politycznego znacznie częściej deklarują, że na pewno bądź prawdopodobnie nie wezmą udziału w wyborach. Ci natomiast, którzy są niezdecydowani, ale prawdopodobnie będą głosować, w większości charakteryzują się poglądami i opiniami umiarkowanymi. Akceptacja i optymizm wobec obecnej rzeczywistości najczęściej występuje wśród tych respondentów, którzy deklarują, że na pewno będą głosować.

Zasadne zatem wydaje się stwierdzenie, że deklaracje wyborcze są wyznaczone w znacznym stopniu przez przekonania i poglądy polityczne badanych. Uprawnia to do traktowania 48% badanych jako zdecydowanych głosować, 30% jako wahających się, a 22% jako skłaniających się do absencji wyborczej.

Ustalone w badaniach poglądy polityczne na ogół pozwalają przewidywać, czy ktoś jest zdecydowany głosować, czy też przejawia tendencje do niebrania udziału w wyborach. Największą rolę odgrywa tu przekonanie o zaufaniu społeczeństwa do linii politycznej kierownictwa politycznego państwa, opinia, że większy udział Kościoła w kierowaniu państwem nie poprawiłby sytuacji kraju oraz pogląd, że związki zawodowe dbają o interesy pracowników. Można zatem powiedzieć, że o tym, czy ktoś weźmie udział w wyborach, czy nie, decyduje jego przekonanie o właściwym czy niewłaściwym rozstrzygnięciu podstawowych kwestii politycznych.

W szczegółowych ocenach sytuacji politycznej i gospodarczej, instytucji życia politycznego i funkcjonowania władzy utrzymuje się generalna prawidłowość. Zamierzający głosować rzadziej /przeciętnie trzykrotnie/ niż przewidujący swoją absencję wyborczą formułują opinie krytyczne, niemniej jednak wielu z nich wyraża tego rodzaju poglądy. Dotyczy to szczególnie takich spraw, jak liczenie się władzy ze społeczeństwem, dbałość rządu o warunki życia obywateli. Można

zatem mówić, że również w elektoracie istnieje znaczne niezadowolenie z działalności rządu, spowodowane prawdopodobnie takimi decyzjami gospodarczymi, jak na przykład podwyżki cen. Potwierdzeniem tego są rozkłady odpowiedzi na pytania w wyżej wymienionych kwestiach wśród niezdecydowanych co do udziału w wyborach, ale przewidyujących, że prawdopodobnie będą głosować. Dominują w tej grupie opinie krytyczne, a nie umiarkowane, pośrednie jak w przypadku innych kwestii.

Należy zatem sformułować wniosek, że dla rzeczywistych zachowań wyborczych /szczególnie osób niezdecydowanych/, istotne znaczenie może mieć sytuacja gospodarcza kraju i jej wpływ na poziom życia obywateli.

Warto również odnotować charakterystyczne reakcje osób zdecydowanych głosować na pytanie o działalność polityczną Kościoła. Dużo więcej niż w pozostałych grupach jest wśród nich osób nie mających zdania o tym, czy Kościół powinien wypowiadać się w sprawach politycznych. Podobna, choć nie tak silna, różnica występuje w kwestii skutków wpływu Kościoła na kierowanie państwem. Wydaje się to znaczyć, że zdecydowani głosować nie są skłonni wypowiadać się o Kościele. Należałoby więc rozważyć, czy problem ten nie powinien być pomijany w kampanii wyborczej.

Szczegółowe rozkłady procentowe odpowiedzi na pytania dotyczące następujących kwestii politycznych w podziale na deklaracje wyborcze zawierają tabele 1-14:

- 1/ zaufania i oceny działalności władz /tabele 1-4/,
- 2/ oceny instytucji /tabele 5-8/,
- 3/ ogólnej oceny sytuacji politycznej i gospodarczej /tabele 9-14/.

Tabela 1

w procentach

Ocena zaufania społeczeństwa do kierownictwa politycznego kraju	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Dobra i dość dobra	63,5	37,7	17,6	13,4
Ani dobra, ani zła	24,7	43,0	35,0	32,2
Zła i bardzo zła	6,9	13,8	41,8	47,6
Trudno powiedzieć	4,9	5,5	5,6	6,7

Tabela 2

w procentach

Ocena zaufania społeczeństwa do władz centralnych	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Dobra i dość dobra	30,3	11,1	5,1	3,4
Ani dobra, ani zła	43,8	43,5	27,1	25,5
Zła i bardzo zła	19,9	39,0	63,3	65,1
Trudno powiedzieć	6,0	6,3	4,5	6,0

Tabela 3

w procentach

Ocena liczenia się władzy ze społeczeństwem	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Dobra i dość dobra	38,8	15,0	6,2	6,1
Ani dobra, ani zła	33,0	37,1	22,0	18,9
Zła i bardzo zła	22,1	42,6	68,9	69,9
Trudno powiedzieć	5,2	5,2	2,8	4,1

Tabela 4

w procentach

Ocena dbałości rządu o warunki życia obywateli	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Dobra i dość dobra	35,5	15,7	3,8	5,5
Ani dobra, ani zła	36,5	33,9	25,4	20,9
Zła i bardzo zła	26,6	47,7	66,6	70,9
Trudno powiedzieć	1,4	2,7	2,3	2,7

Tabela 5

w procentach

Czy związki zawodowe dbają o sprawy pracownik- ów w Pana/i/ za- kładzie pracy?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Tak	69,9	41,1	29,5	18,0
Nie	15,2	33,9	41,7	59,0
Trudno powiedzieć	15,0	25,0	18,9	23,0

Tabela 6

w procentach

Czy Kościół powinien wypowiadać się w spra- wach politycznych?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Zdecydowanie tak	2,5	6,1	18,0	22,8
Raczej tak	11,9	21,9	33,7	27,5
Raczej nie	8,0	17,0	15,2	14,8
Zdecydowanie nie	31,1	31,0	19,1	20,1
Trudno powiedzieć	46,5	24,0	14,0	14,8

Tabela 7

w procentach

Jaka byłaby sytuacja w kraju, gdyby Kościół miał większy wpływ na kierowanie nim?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Zdecydowanie lepsza	8,0	16,3	33,3	42,6
Nieznacznie lepsza	10,7	20,6	26,6	15,5
Nie zmieniłaby się	26,7	19,5	10,7	16,9
Nieznacznie pogorszyłaby się	28,1	34,4	24,9	19,6
Zdecydowanie pogorszyłaby się	7,2	2,9	1,7	0,7
Trudno powiedzieć	19,4	6,3	2,8	4,7
	18,7	36,9	59,9	58,1
	35,3	37,3	26,6	20,3

Tabela 8

w procentach

Rola PRON w życiu kraju	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Pozytywna	47,5	16,1	5,6	8,1
Nie odgrywa żadnej	18,9	34,0	46,9	46,3
Negatywna	1,4	5,0	12,4	14,1
Trudno powiedzieć	32,1	44,9	35,0	31,5

Tabela 9

w procentach

Jak Pan/i/ ocenia ogólną sytuację polityczną w Polsce w chwili obecnej?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Dobra	4,3	2,0	0,6	0,7
Dość dobra	24,6	10,4	3,4	3,4
Ani dobra, ani zła	48,9	49,3	32,6	26,8
Zła	13,4	23,8	41,6	34,9
Bardzo zła	1,1	2,7	14,6	26,2
Trudno powiedzieć	7,6	11,8	7,3	8,1
	28,9	12,4	4,0	4,1
	14,5	26,5	56,2	61,1

Tabela 10

Czy i jak Pana/i/ zdaniem zmieni się sytuacja polityczna w Polsce w ciągu najbliższych dwóch lat?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Poprawi się zdecydowanie	8,4	1,6	1,1	0,0
Nieznacznie się poprawi	38,1	17,9	6,8	8,7
Pozostanie bez zmian	30,2	41,3	37,9	31,5
Nieznacznie się pogorszy	7,3	12,7	18,1	16,1
Zdecydowanie się pogorszy	2,7	6,6	21,5	24,2
Trudno powiedzieć	13,3	20,0	14,7	19,5
	46,5	19,5	7,9	8,7
	10,0	19,3	39,6	40,3

Tabela 11

w procentach

Czy władza podejmuje działania zapobiegające nawrotom kryzysów?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Tak, są liczne dowody na to	12,9	4,1	1,7	1,3
Tak, ale nie robi się tego dostatecznie szybko i wytrwale	19,1	14,6	6,2	8,1
W zasadzie tak, ale są też liczne braki w tym działaniu	38,8	23,9	16,3	10,1
Nie, bo to co robi, jest powierzchowne i nie daje pewności, że nie pojawi się kryzys	17,4	34,6	33,1	28,2
Nie, jest wiele przykładów działania starymi metodami	7,3	13,9	25,8	29,5
Nie, nic takiego się nie dzieje	4,5	8,9	16,9	22,8
	32,0	18,7	7,9	9,4
	11,8	22,8	42,7	52,3

Tabela 12

w procentach

Czy w Pana/i/ miejscu zamieszkania stosuje się przedsięwzięte metody polityczne?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Tak;				
- często	17,6	27,3	47,8	50,7
- czasami	35,4	37,3	30,3	26,7
- coś się zmieniło, co można uznać za zgodne z duchem odnowy i reform	37,3	21,4	7,3	11,0
Inny pogląd na ten temat	9,7	14,1	14,6	11,6

Tabela 13

w procentach

Czy w Polsce nadużywa się stanowisk kierowniczych dla osobistych korzyści?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Tak:				
- bardzo często, często	46,2	58,6	66,6	67,8
- rzadko, bardzo rzadko	25,4	15,2	10,7	7,4
Nie, nigdy	4,5	2,3	1,1	0,0
Trudno powiedzieć	23,9	24,0	21,5	24,8

Tabela 14

w procentach

Czy działalność rządu w sprawach gospodarczych gwarantuje wyjście z kryzysu gospodarczego w ciągu dwóch lat?	Deklaracje udziału w wyborach do Sejmu			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Tak	36,0	15,3	5,4	8,1
Nie	51,6	70,2	87,7	82,4
Trudno powiedzieć	12,3	14,5	7,3	9,5